

GreCsó Krisztián

Harminc év napsütés

– *egy csendes kalendárium* –

Megszülettem egy kazal tövében

Az első verseskötetem, a *Vízjelek a honvágyról*, átütő siker volt, legalább nyolc példány elkelt belőle. Úgy hozta a sors, hogy egy akkoriban bőkezű nyugati alapítvány ajándékozta el végül a nagyját: hátrányos helyzetű középiskolai könyvtárak kapták ajándékba. Nagymágocsi vadászok adták kézről kézre, izgatottan. Az öcsém évekkal később tucatnyit visszaszerzett belőle, mert – ugyanis ez a szigorú könyvtári regula – azt a beszerzést, amit tíz évig nem kölcsönöz ki senki, le lehet selejtezni.

Nem rengettem meg a magyar irodalmat, kár lenne indulatból faragni a múlton.

A különben csinos kis piros kötetnek két komoly haszna is volt. Az első a hátulján őrzött makulátlan portré, egy hátrafésült hajú, komolyan a lencsébe néző fiatalemberről, aki láthatóan nagyon vágyik arra, hogy költő legyen. De legalábbis úgy nézzen ki.

A másik annak a délutánnak az emléke. Amikor átadtam Jusztai mamámnak a kötetet. Forgatta, nézegette, már akkor is remegett a keze, nehezen vette a levegőt.

Márta mamám azt kérdezte tőlem, ezeket honnan másoltam. És minek.

Jusztai mama nem mondott semmit, ő nem tudott megszólalni. A konyhában ültünk a sparhelt előtt, fölállt, kavart a levesen. Visszaült. Azt hittem, baj van, hogy csúnya szót talált benne. Pontosabban már kiszúrta, mert volt benne néhány. Azt reméltem, nem veszi észre ilyen gyorsan. Bement, kijött. Sohasem láttam még ilyennek.

Mintha titkolna valamit. Vagy zavarban lenne. Máskor beszédes volt, most hallgatólag. Máskor nyugodt és bölcs, most ingerült. Máskor mosolygós, most komor. Mint aki titkol valamit.

Bement, és felnyitotta az ágyat. Kutatott. Senki más nem tudott a családban ilyen intenzíven keresni valamit. Kevés bútorunk volt, mindig a szekrény, sublót, ágyneműtartó aljában voltak az emlékek, régi kalendáriumok, ritkán használt dolgok. Egyenes lábbal dőlt előre, ringatózott a szoknyája, mintha táncolna, és mellette ömlött ki a sok vacak: rongyok, naptárak, alsónadrág, függönydarab, varrókészlet. Borult föl helyéből a világ.

Ilyenkor nem volt apelláta. Hogy „mit keres, mama”, hogy „tessék hagyni, mama”. Mert úgyis a világ legfontosabb dolga volt legalul, és addig nem telt rajtunk az idő, míg át nem lett forgatva minden.

Szemérmesen, lassan, szégyenkezve jött vissza a konyhába. Mintha bajt csinálna. Mint aki nem tudja, ez most illendő-e. Nehéz, különös szagú papirosokat hozott. Rongyos irkákat, megtört, elhasznált, fáradt lapokat. Meg egy füzetet. Egy úgynevezett átírótümböt. Mintha másképpen remegett volna a keze. Mintha nem a halálos kór táncolt volna az ereiben, hanem az izgalom vibrált volna a bőre alatt. Hirtelen megláttam, hogy nő. Hogy az én mamám, akinek a kisunokája vagyok, nem születésétől kezdve nagymama.

Elszégyelltem magam. Nem értettem, hogy jut ez eszembe. Hogy jön ez ide? Mintha egy régi fényképet láttam volna meg. Ahogy a tükör előtt fésülködik, mondjuk. Vagy ahogy a férjével, Mártonnal állnak az esküvő napján a fotográfusnál.

„Ezeket én”, mondta. Elcsuklott a hangja.

Töltött vizet. Kilötyögött a viaszosvászonra. Fölkaptam a papirosokat. Ezért fogtam meg először őket. Hogy el ne ázzanak. Nem is tudtam, mik azok. Még nem nyitottam ki őket.

„Az a nagy”, kezdett bele az új mondatba, de megint nem bírta mondani. Ivott. Folyt édes, öreg, ráncos arcán a víz. Be az álla alá, a kendő csomója mögé.

Kinyitottam. Úgy kacagtak az átírótümbben a görbén húzott, gyönyörű betűk, mintha szeretnék egymást. Mintha egy vonalba húzták volna az összest, és ha akar-nám, megfognám a végét, akár a malac farkát, és ki tud-nám egyenesíteni az egészet.

Felül a neve, lejjebb a cím: *Megszülettem egy kazal tövében*. Ez volt az első oldalón. Lapoztam.

Most már az én kezem is remegett. „Mesébe illőn kezdem életem történetét, melyben egyaránt megjelenik hetvenkilenc évemnek szomorú, fájdalmas és boldog, vidám története is.” Olvastam, türelmetlenül és habzsolva. Itt is, ott is belekaptam.

„Anyám az utolsó percig dolgozott, míg terhes volt velem. Akkoriban még csutkával főztek. Édesanyám egy vasárnapi ebéd készítésekor kiszaladt, mert kifogyott a csutkató a kosárból. Kiszaladt, várták, de már nem győzték bevárni, és kimentek utána. Muzsikaszóval fogadtam a mező közönségét. Megszülettem egy kazal tövében.”

Ötvenéves titok szabadult ki a napvilágra. Ötven évig nem merte senkinek mondani. Félt, hogy megmosolyogják, kinevetik. Mit akar egy négy elemít végzett, árva lányból lett parasztasszony? Mi végre írogat? Milyen úri hóbort ez? Ő is így gondolta, nem is akart írni. Röstellte. Eleinte még maga előtt is. De a mondatok jönni akartak, daloltak a fejében, elmentek akkor is, ha nem írta le

őket. Egy idő után megunta a pazarlást. Elkezdte lejegyezni mind.

Először verseket, imákat. Utána az első regényt, a szerelmeset. Később novellákat, régi meséket a makói alföldről, a régi városról, a zombori tanyákról, a világról, ahol nehéz az élet, de akik ott éltek, azoknak ez jutott. Utána írta meg az életét is. Persze ez sem volt kisebb pazarlás, az írások nagyja odaveszett, vagy elhasználták, ha nagy volt a szükség. De ez a néhány, köztük az önéletírás, ott, az ágyneműtartó aljában, megmaradtak.

Soha ekkora írói sikerem többé nem lesz. Néhány sor, az első kötetem első versének néhány sora legyőzte ötven év titoktartását és szemérmét. Igaz, Juszti mamám akkor sem maga miatt vette elő. Azt nem merte volna. Azt mondta, csak azért, mert én talán használni tudom... De azért évek múlva, néha, ha összeborultunk, mert már egész testében annyira remegett, hogy tartanom kellett, ölelnem, szorítanom, hogy beszélni tudjunk, azért elárulta, hogy titokban azért is adta, mert a kötetemet meglátva arra gondolt, hogy akkor mégis.

Ha öröklődni tudott, akkor van. Akkor benne is bujkál tehetség.

Talán egy másik világban, másik életben, ha nem törvénytelenül születik, nem nő és nem paraszt, használhatta volna.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Nyomtatta és kötötte
Reálszisztéma Dabasi Nyomda Zrt., 2017-ben
Felelős vezető Vágó Magdolna vezérigazgató

Felelős szerkesztő Turi Tímea
Kézirat-előkészítő Hradeczky Moni
Korrektor Schmal Alexandra
A borítót Baranyai András,
a könyvet Pintér József tervezte
Műszaki vezető Takács Klári
Kiadványszám 8854
Warnock betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 3598 6